

KUR I HALLAND – nuläge 2023

Maria Ehrenberg, Martin Odd, 6/9-23

Denna rapport ger ett nuläge i arbetet med att utveckla kultur som stöd för rehabilitering i Halland.

BAKGRUND:

Som Hallands representant i *Nationella nätverket för kultur och hälsa* kunde Martin Odd från 2014 följa region Jönköpings läns utveckling av kulturunderstödd rehabilitering, KUR. Dialog inleddes mellan Hallands bildningsförbund och regionens kultur och skola-förvaltning, med Maria Ehrenberg som ansvarig, om möjligheterna att införa KUR i Halland. Detta ledde till att ett uppdrag gavs 2019 från Eva Nyhammar, chefen för regionens kultur och skola-förvaltning och Ann-Sofie Isaksson, chef på regionkontoret, att ta fram en halländsk modell för KUR.

Arbetet gjordes av en samverkansgrupp med Maria Ehrenberg och Hugo Tham från Kultur i Halland, Martin Odd från Hallands bildningsförbund och Maria Nordin och Ann-Sofie Isaksson från Regionkontoret, samt under en period medverkan av representanter från Samordningsförbundet.

Arbetet skedde även i nära samverkan med de ansvariga för KUR i Jönköping, Paula Bergman och Birgitta Ekeberg, och grundade sig på deras nära tio år av erfarenheter och positiva resultat. I februari 2020 låg en modell för KUR i Halland färdig och kunde av Eva Nyhammar och Ann-Sofie Isaksson presenteras för sjukvårdsdirektören Martin Engström. Denne ville att vi skulle avvakta med kontakt med vården tills han hunnit med psykiatriens och närsjukvårdens förvaltningsdialoger under hösten.

I september 2020 fick vi besked från Regionkontoret, avdelning för kvalitet inom hälso- och sjukvård, att de inte framöver skulle ha något uppdrag gällande KUR och inte kunde medverka vid arbetsmöten etc. Varvid möjligheter till samordnad info om KUR, bl a genom regionala/kommunala rehabmöten, försvårades. Frågan om evidens gällande KUR, eller snarare avsaknad av sådan, lyftes också.

Pandemin hindrade sedan allt praktiskt arbete och överskuggade situationen fram till starten av 2022. Det har av begripliga skäl varit svårt att få en pandemikämpande sjukvård att hinna och orka engagera sig för att prova nya metoder. Det gäller att arbeta tålmodigt och möta de möjligheter som uppstår. Efter att vi anordnade en regional KUR-dag våren 2022 fick vi besked från två vårdcentraler, en i Halmstad och en i Laholm, att det fanns intresse för KUR. I dagsläget har vi en konkret dialog att i närtid starta en KUR-grupp med deltagare från vården i Laholm. Vi fortsätter dialogen med vårdcentralen i Halmstad.

Ung-KUR:

I Laholm fick vi redan 2021 mycket stort intresse för KUR från chefer för kulturförvaltning och arbetsmarknadsenhet. Vi kunde tillsammans utveckla ett nytt spår, ung-Kur, med deltagare från KAA, kommunens aktivitetsansvar. Detta är ungdomar i åldrarna 16-20, som inte klarat skolan och som ofta blivit isolerade hemma och bromsas av andra svårigheter. Tillsammans med chefen för regionens kultur och skola-förvaltningen fann vi att detta vore intressant att prova. Med bra resultat kan vi kanske skapa möjlighet att dessa KAA-inskrivna inte dyker upp som vuxna KUR-deltagare längre fram.

Resultaten redan från första gruppen var så positiva att kommunen absolut ville fortsätta. Diskussionen med förvaltningarna fick ett avbrott då de drivande cheferna slutade samtidigt som sparbetning i kommunen väckte frågor om kulturförvaltningens varande. Vi fortsatte därefter i direkt kontakt med handledarna för KAA. Våren 2023 kunde den tredje gruppen ung-KUR genomföras.

(Intressant är att vårt nya spår med ung-KUR väckt stort intresse i Jönköping. Så pass att handledarna från KAA bjudits in att berätta om sina erfarenheter på konferens där.)

KUR-GRUPPER 2023:

LAHOLM:

Grupp nr 3 genomförd med deltagare från Laholm KAA (kommunens aktivitetsansvar)

Inför start av denna tredje grupp hölls i vintras ett planeringsmöte med handledare och chef för KAA samt tre kulturledare. Det fanns från kommunen en stark vilja att fortsätta ung-KUR pga positiva resultat med de två tidigare grupperna. Även kulturledarna hade positiva berättelser och ville gärna fortsätta. Enhetschefen för KAA kunde dock i dåvarande läge inte hitta någon möjlighet för kommunen att delfinansiera. Vi besköt att under våren genomföra en grupp till med regional finansiering för att fortsätta samla erfarenhet och resultat.

En nyhet med denna tredje grupp var att deltagare rekryterades dels från KAA men även från socialförvaltningens grupper med ungdomar med särskilda behov.

Ledare för denna och tidigare grupper har varit keramiker Elvira Roslund Gustavsson och konstnär Henrik Stenberg. Grupperna har träffats dels i Elviras krukmakeri, dels hos Henrik på Teckningsmuseet i Laholm. Att förlägga grupperna i "kreativa" och lockande miljöer är en del av modellen för KUR.

I enkel utvärdering i augusti fanns genomgående positiva berättelser från kommunens personal och kulturledarna. Ett återkommande ord från kommunen var att man ser "stegförflyttningar". Detta med ungdomar som "aldrig lyckats med något" och där flera är/har varit hemmasittare. Att höra berättelser om uppvaknande, om nya intressen och att börja vilja prata framtid, är just sådana stegförflyttningar.

"KUR i krukmakeriet har varit ännu en lyckad omgång och alla deltagare var väldigt nöjda. Om ett par veckor är deras alster brända och det ska bli kul att se deras reaktioner. Jag är så glad att vi kunde arbeta med detta igen. Jag hoppas att det blir mer av det här i framtiden. En av tjejerna som hade varit hemmasittande i tre år, blev mycket intresserad och hon dök till och med upp på ett litet evenemang jag deltog i i Ysby för några veckor sedan- hon hade tjatat på sin mamma att de skulle åka dit! Så kul!"

Elvira Roslund Gustavsson, ledare i keramik, både för pilotgrupp vårdcentral 2018/2019 och för samtliga tre KAA-grupper.

"Det är oerhört viktigt och värdefullt att KUR finns att erbjuda målgruppen. Detta är en aktivitet som erbjuder ett sammanhang, och där det inte är fokus på prestation och betyg.

På KUR kan ungdomen komma som den är, och utmanas endast i att expandera sin fantasi och kreativitet och sätt att uttrycka sig på. Miljöerna (krukmakeriet och teckningsmuseet) är tilltalande och vackra, och dessa platser hade aldrig kommit våra ungdomar till gagn om inte KUR hade funnits. Ungdomarna har många gånger bara upplevt skolmiljö och hemmamiljö sedan tidigare – platser som kanske förknippas med mindre trevliga upplevelser.

Vi på KAA upplever att vi har en nära kommunikation med Bildningsförbundet och de konstnärliga ledarna, och att vi på så sätt kommer fram till, och kommer överens om, hur förfarandet ska se ut från gång till gång."

Caroline Uggesjö, handledare KAA, som följt deltagarna i samtliga tre grupper.

”Värdet med grupperna? Jag hade med mig två elever från grundskolan åk 9 som är hemmasittare, en mycket ensam gymnasieelev som delvis går i skolan, samt en elev som tillfälligt inte klarade vara i skolan. Alla fyra eleverna gjorde ordentlig ”stegförflyttning” till det positiva utifrån aktiviteterna. Positivt var också att de elever som ska flyttas över till KAA fick möjlighet att på ett positivt sätt träffa samordnarna där.

En mycket svår grupp att få med sig, men också att få att interagera med varandra då de är så försiktiga. Både bild och keramik fungerade bra. Dans är en bra aktivitet, men känns nog för ”läskig” för dessa försiktiga individer.

Om ni kommer genomföra detta med KAA igen är vi tacksamma om vi kan få vara med och rekrytera de som skulle passa från vår verksamhet.”

Tina Jönsson, friskvårdsutvecklare, socialförvaltningen, Laholms kommun

Erfarenheterna från tre grupper ung-KUR kan sammanfattas så här:

- KAA bedömer att upptill 50 % av deltagarna har någon form av NPF, neuropsykiatrisk funktionsnedsättning, ofta inom autism-spektrat. Kännedom om detta och om konsekvenser är viktigt att känna till för alla som arbetar med ung-KUR.
- KUR kan vara oerhört viktigt och värdefullt att erbjuda målgruppen. Detta är en aktivitet som erbjuder ett sammanhang, och där det inte är fokus på prestation och betyg.
- Viktigt för dessa deltagare att aktiviteten inte sker under press.
- Det är värdefullt att de konstnärliga ledarna möter ungdomarna ”där de är”, och inte med fördomar och fördömanden, utan istället uppmuntrar dem och uppskattar deras närvaro.
- Det är en utmaning för handledarna i KAA att motivera ungdomarna att delta. Det krävs mycket förarbete. Man måste börja bearbeta ungdomarna flera veckor innan aktiviteten startar.
- För att lyckas få med dem till aktivitet krävs att de som rekryterar redan har en relation till ungdomen så att de vågar ta steget att följa med. En mycket svår grupp att få med sig, men också att få att interagera med varandra då de är så försiktiga.
- Flexibilitet i upplägg av aktiviteterna och i bemötandet av deltagarna är ett nyckelord för framgång. Det finns ett värde i att erbjuda deltagarna möjligheter att välja vad de vill göra och att de kan jobba i sin egen takt.
- KUR kan skapa en plattform genom kunskap och kreativitet, som får deltagarna att ta egna initiativ genom egna projekt.

Nuläge:

Vi har nyligen förklarat för kommunen, att någon form av delfinansiering behövs för en fortsättning.

Planering pågår för start av KUR-grupp med deltagare från vårdcentralerna

Innan sommaren hade vi ett möte med samtlig personal på Vårdcentral Centrum i Laholm. Enhetschefen har förklarat att de känner sig redo att skicka deltagare. De anser att vi kan behöva rekrytera deltagare även från övriga vårdcentraler. Dessa fick via mail information om KUR samt om möjligheten att medverka.

Denna vecka (7/9) har man rehabplanering på VC Centrum och efter det kommer vi planera logistik och annat runt en gruppstart i höst. Gällande ledare och lokaler är tanken att bygga på de två som varit ledare för KAA-deltagarna plus lägga till ytterligare kulturform.

Att i samverkan med Laholm starta den första KUR-gruppen med deltagare från vården är prioriterat.

HALMSTAD:

Planering pågår för start av grupp ung-KUR med deltagare från KAA

Innan sommaren mötte vi samordnare och två handledare på Halmstads KAA. De vill gärna starta en grupp och bedömer att de har flera lämpliga deltagare. Detta förankrades hos enhetschefen och beskedet blev att vi siktar på att starta en första grupp under hösten. De vill avvakta några veckor för att först hinna ta emot nyinskrivna.

Det finns ett antal möjliga kulturledare klara och även lokaler, på Galleri 70 i Halmstad.

FALKENBERG:

Dialog pågår om start av grupp

I Falkenberg finns lokal och ledare som skulle kunna ge mycket fina förutsättningar för KUR. Det handlar om scenkonstlokalen Smedjan och de två ledare i den förening som driver verksamheten: Falkenbergs teater.

Lokalen erbjuder möjlighet att arbeta med drama, teater, sång, musik, scenteknik, kostym, smink och dans/rörelse. Ledarna har stora erfarenheter av att arbeta med deltagare liknande KUR.

Denna vecka, (5/9) hade vi möte med nya kulturchefen Karolina Peterson och föreningens ledare Agnetha Andersson och Andreas Andersen för att diskutera förutsättningar för att starta KUR i Falkenberg.

Intresset är mycket stort och Karolina tar på sig att introducera möjligheten för Arbetsmarknadsenheten och därefter ordna möten för att gå vidare. Karolina betonar kommunens ansvar för långsiktighet och delfinansiering om pilotgrupp ger positiva resultat.

VARBERG:

Dialog pågår om start av grupp

I maj öppnade vi dialog med KAA i Varberg för att undersöka intresse för KUR.

Jag tar med svaret från samordnaren för KAA, då det visar deras verklighet samt att det delas information om KUR.

"...det låter verkligen spännande och vi vet genom KAA i Laholm att det fungerar bra för målgruppen. Vi har dock haft svårigheter att få ihop grupper till olika projekt nu under våren för att ungdomarnas mående har gjort det svårt för dem att dels komma iväg hemifrån och/eller vara i grupp. Med det sagt så betyder det inte att det inte går, vi möter ju hela tiden nya ungdomar och ibland råkar det vara så att tillräckligt många både vill och kan utveckla sina kreativa sidor tillsammans med andra, så skicka gärna informationsmaterial. Det kan ju kanske bli aktuellt för oss i höst att starta en KUR-grupp."

Här är läget att vi fortsätter dialogen under hösten.

KULTURLEDARE

Lämpliga och kompetenta ledare är den enskilt viktigaste framgångsfaktorn för KUR. Ambitionen är att bygga ett "collegium" av sådana KUR-ledare, med ledare från varje kommun. I modellen ingår att dessa ska kunna träffas årligen för "debriefing" och utbyte.

Vi har idag 14 möjliga kulturledare, med minst en från varje kommun, inom konstformerna:

Keramik

Bild

Dans

Drama, teater

Musik

Visuell konst

Litteratur, skrivande

Samtliga med erfarenheter från KUR-liknande uppdrag.

Vi håller dialog igång med ledarna och uppdaterar om utvecklingen. Intresset är mycket stort. Vi har dock velat avvakta med att bjuda in till en gemensam samling – utan vill i så fall ha mer konkreta arbetstillfällen att diskutera. Men förhoppningsvis kan detta ske senare i år eller nästa år.

EKONOMI:

Vi är i läget att introducera de första KUR-grupperna i kommunerna och enligt modellen står då regionen för hundra procent av kostnaderna, som i huvudsak består av ersättning för kulturledarna. De beräknade kostnaderna per grupp finns beskrivet i ppt-modellen. Till detta kommer arvoden för planering, resor osv.

2023:

Efter avstämning februari fanns då 228.000 i årets budget.

Därefter har 41.250 kr använts.

Rest: 186.750 kr.

Prognos för planerade insatser; genomförande av två grupper: 180.000 kr, om de görs i full skala, dvs 20 träffar per grupp. Plus mindre arvoden för kulturledares medverkan i planeringsträffar.

2024:

Efter avstämning sep -23 finns 310.000 disponibelt för 2024.

Prognos för planerade/möjliga insatser: detta skulle räcka för genomförandet av tre grupper, där regionen står för 100 % av kostnaden, dvs de första grupperna som genomförs i en kommun. Med kommunal delfinansiering räcker det förstås till fler grupper. Även till ett första collegium för alla kulturledare, samt arvode för infoträffar och planeringsmöten.

Insatserna som regional samordnare av utvecklaren från Hallands bildningsförbund görs inom befintligt uppdrag och belastar inte budgeten.

EVIDENS:

Från sjukvårdsledningen har man framfört att modellen för KUR saknar evidens. Vi har hänvisat till den mycket omfattande forskning som finns gällande kultur och hälsa. Ett exempel är den hittills mest omfattande forskningssammanställningen som presenterades av WHO hösten 2019: *What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being in the WHO European Region?*

Utifrån 3000 studier sammanfattar WHO resultaten och säger att kultur kan:

- Bidra till god hälsa
- Förebygga ohälsa
- Bidra till behandlingen av en rad tillstånd av ohälsa

Augusti-23 presenterades dessutom en alldeles färsk, svensk studie specifikt om KUR:

Effects of arts on prescription for persons with common mental disorders and/or musculoskeletal pain: A controlled study with 12 months follow-up

I korta drag visar studien att KUR har signifikant större effekt på depression jämfört med kontrollgruppen vid 6/12 månaders uppföljning. Samma tendens visades på stress och ångest men skillnaden var inte så stor att den var signifikant större för dessa symptom.

[Effects of arts on prescription for persons with common mental disorders and or musculoskeletal pain A controlled study with 12 months follow up.pdf](#)

AKTUELLT:

26 september:

Gunnar Bjursell, professor i genetik och biologi föreläser på Stadsbiblioteket i Halmstad om hur musik och kultur får oss att må bättre. Vi lär oss om kulturens betydelse för hälsa, välbefinnande och livslångt lärande. Gunnar Bjursell är en av de forskningskontakter vi haft under utvecklingen av KUR.

[Musik och hälsa: Så får musik oss att må bra | Destination Halmstad](#)

23 (eller 24) oktober:

Martin föreläser på stadsbiblioteket Halmstad om kulturens positiva effekter på hälsa. Arrangör är Konstfrämjandeföreningen i Halland. Fokus blir på KUR, dels resultaten från Jönköping men även ambitionen att utveckla KUR i Halland.

Martin kommer att knyta till sig någon av KUR-ledarna och förhoppningsvis även någon/några artister inom kultur för äldre, för att ge deras bild av arbetet.

UTGÅNGSPUNKTER FÖR UTVECKLING AV KUR I HALLAND

Arbetet att utveckla KUR i Halland sker i samklang med Hallands Kulturstrategi och Kulturplan 2021-2024, som anger att regionen under planperioden vill "ta fram en modell för kulturaktiviteter som stöd för personer i rehabilitering, i samarbete med kommunerna".

Samt i anknytning till två av Region Hallands kulturpolitiska mål:

- *Underlätta för kulturskapare att bo och verka i Halland...*
- *Utveckla samarbetsformer så att kommuner, kulturinstitutioner och enskilda kulturutövare, föreningsliv och företag tillsammans ska kunna erbjuda ett ökat och mångsidigt kulturutbud i hela Halland.....*